VERENIGING
OUD
SCHERPENZEEL

"Oud-Scherpenzeel"

10e JAARGANG nr. 4 *DECEMBER 1998*

Vereniging "Oud - Scherpenzeel"

Voorzitter	: H.M. van Woudenberg Ledjeeksmp 2,	3925 TP	werkgroep Genealogie Tel. 033.2774078
Secretaresse	: Mevr. E. Bitter-Boshom Elkenlaan 99,	3925 VJ	Tel. 033.2771543
Penningmeest.	: M. Wassen Kamilleiaan 5,	3925 RG	Tel. 033.2773320
Archivaresse	: Mevr. R. Fenning Oude Barneveldseweg 8,	3925 RB	werkgroep documentatie Tel. 033.2778620
Leden	: M.A. Wigtman Kostverloren 5,	3925 TW	ledenadministratie Tel. 033.2772973 E-mail: wigtman@pi.net
	: H. van Ginkel Spechtlaan 12,	3925 TE	Tel. 033.2772193
	: Joh. Lagerweij Hoevenierslaan 4,	3925 BW	Tel. 033.2778324
	: J. Genabrugge Elkenlaan 1,	3925 VG	Tel. 033.2771985
	: G. van de Peut Uijeterbeslaan 20,	3925 JJ	Tel. 033.2773550
Postgironr.	: 4073464 t.n.v. "Oud - Scherpenzeel" te Scherpenzeel.		
Contributie	: De contributie bedraagt *f* 20,- per jaar.		
Archief	: Documentatiecentrum, Burg. Royaardslaan 5, (in koetshuis). Geopend september t/m april, iedere dinsdagavond van 19.00 uur - 21.00 uur.		
Redactie	: H.P. Schuurman Vermeerlaan 39,	3925 XC	Tel. 033.2773553
	: A.A. Bitter Elkenlaan 99,	3925 VJ	Tel. 033.2771543

VAN DE BESTUURSTAFEL

We hebben een drukke tijd achter de rug. Allereerst was daar de enorme belangstelling voor de diaserie 'Scherpenzeel vroeger en nu' door Henk van der Hoeff. Een volle zaal en veel nieuwe leden waren het gevolg. Iedere bezoeker kreeg een pen met het opschrift 'Ver. Oud Scherpenzeel 1968-1998' ter gelegenheid van ons 30-jarig bestaan.
In de tijd voor deze avond hadden we een ledenwerfactie in de Hoge en Lege Kamp gehouden. Dat leverde extra belangstelling op voor onze ledenvergadering en ook een aantal nieuwe leden. Het zou best kunnen dat wij afgelopen jaar de snelst groeiende vereniging van ons dorp waren.
Inmiddels is de reünie van het 100-jarig bestaan van het christelijk onderwijs in Scherpenzeel geweest. Oud Scherpenzeel heeft een groot aandeel gehad in het herdenkingsboek. Ook is er in samenwerking met studio Van Leuveren een videofilm gemaakt van oude opnamen. Elders vindt u meer informatie over het boek en de video. 's Avonds was er een mooie tentoonstelling te bezichtigen, gemaakt door Chris Sangers en Ria Penning. Zowel de reünie, het boek, de video als de tentoonstelling waren een succes.
Wij zijn betrokken geweest bij de oprichting van de 'Culturele koepel Scherpenzeel'. Een werkgroep, bestaande uit Jan Penning, Willem van Maren, Kees van Hasselaar en Hendrik van Bruggen, gaat onderzoeken of de diverse verenigingen beter kunnen samenwerken, ook naar de gemeente toe. Binnenkort komen zij met voorstellen.

Ons blad heeft een facelift ondergaan. In het laatste nummer waren de foto's onduidelijk, terwijl de drukker beloofd had om betere kwaliteit te leveren. Een lid van onze vereniging, de drukker Joop Bakker, bood aan om in samenwerking met de

oud-Scherpenzeler Wim Methorst de kwaliteit van het blad en vooral van de foto's te verbeteren. Een aanbod, dat het bestuur graag accepteerde. De vorige drukker is na één nummer bedankt en het eerste resultaat van de nieuwe drukker hebt u nu in handen.
Nu we het toch over het blad hebben. Dit nummer maakt de tien jaar vol. Tien jaar bestaat ons verenigingsblad al. En dat nog steeds onder de bezielende leiding van onze redactie bestaande uit Henk Schuurman en Aart Bitter. Een prima prestatie. Steeds weer ordenen van kopij, zoeken naar passende afbeeldingen, contacten onderhouden met de drukker enz. Een zorgvuldig werk dat met liefde wordt gedaan! Namens het bestuur van harte bedankt voor al jullie werk en we hopen dat jullie er nog lang plezier in blijven houden. En dat komt mede dankzij u, lezers van dit blad. Want u levert telkens weer de verhalen voor ons blad.

Op de aanstaande jaarvergadering zal mevr. M.A. Prins-Schimmel dia's laten zien over onze gemeentelijke en rijksmonumenten. Een uitnodiging staat elders in dit blad.

Wist u dat Martin Wassen al 25 jaar in het bestuur zit? Van 1973 -1978 was hij secretaris en van 1978 - nu is hij penningmeester. Zo lang als hij heeft nog nooit iemand in het bestuur gezeten. Martin, hartelijk bedankt voor al je werk in de afgelopen 25 jaar.
Bij de komende bestuursverkiezing zijn de heren M. Wassen, Joh. Lagerweij en M.A. Wigtman aftredend en herkiesbaar. Namen van andere kandidaten kunnen vóór 31 december 1998 schriftelijk ingediend worden bij de secretaresse, ondertekend door vijf leden.
Wij wensen u een fijne jaarwisseling en hopen u op onze jaarvergadering op 2 februari 1999 te begroeten.

Het Bestuur

UITNODIGING JAARVERGADERING

Op **dinsdagavond 2 februari a.s.** zal mevrouw Meta Prins-Schimmel een dialezing houden over:

"Monumenten in Scherpenzeel"

Mevrouw Prins-Schimmel is schrijfster van het boek over Huize Scherpenzeel en zit in de Scherpenzeelse Monumentencommissie.

Aan de hand van dia's vertelt zij welke gebouwen in Scherpenzeel rijksmonumenten zijn en welke gemeentelijke monumenten.

Waarom zijn bepaalde gebouwen monumenten? Wat zijn opvallende kenmerken? Wat houdt het in als een pand als monument wordt aangemerkt? Wat doet een monumentencommissie? Zijn bomen, paden en bruggen ook monumenten? Hoever is men in Scherpenzeel met het landelijke Monumenten Inventarisatie Project? Is het park rond Huize Scherpenzeel al monument? Hoe staat het met het aspergebed onder de Oude Barneveldseweg en met het Poorthuis? Allemaal zaken waar u meer over te weten zult komen van onze deskundige spreekster van deze avond.

U bent van harte welkom in **'Boschzicht'**, aanvang **20.00 uur.** Ook niet-leden zijn van harte welkom.

HERDENKINGSBOEK 'HONDERD JAAR CHRISTELIJK ONDERWIJS IN SCHERPENZEEL 1898-1998'

Dit herdenkingsboek is een uitgave ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de 'Vereniging tot Stichting en Instandhouding van een School met de Bijbel gevestigd te Scherpenzeel', kortweg VSIS genoemd.

Het boek begint met een beschrijving van de geschiedenis van het christelijk onderwijs door J. Dorrestijn. Dan volgen er veel interviews met oud-leerlingen, oud-personeel en leerlingen en personeel dat nu op school zit. In het boek staan foto's waarvan er veel uit het archief van onze vereniging komen. Het boek eindigt met een slotwoord van de voorzitter. Als bijlage staan achterin lijsten van bestuursleden en personeel. Dankzij veel sponsors kon de prijs laag blijven. Mede omdat onze vereniging een groot aandeel in de totstandkoming van het boek heeft gehad: van harte aanbevolen!
Verkrijgbaar voor ƒ10,- bij mevr. T. Blokland, Berkhorst 11, Scherpenzeel, tel. 033-2772821. (zolang de voorraad strekt).

VIDEO "EEN STUKJE 100 JAAR"

Juffrouw N.E.J. van den Band was van 1940-1973 werkzaam op de Glashorstschool. Gedurende die jaren heeft zij tijdens bijzondere gebeurtenissen als verjaardagen, Sinterklaas, Kerst en jubilea en dergelijke super-8 films gemaakt. Na het overlijden van juffrouw Van den Band werden de films afgestaan aan onze vereniging.

Ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het christelijk onderwijs in Scherpenzeel zijn de films op video gezet. Dat gebeurde op professionele wijze door Studio Van Leuveren in Scherpenzeel. Van deze films met een lengte van drie uur zijn de goede stukken geselecteerd en van commentaar voorzien. Dit monnikenwerk resulteerde in een half uur durende videoband onder de titel 'Een stukje 100 jaar'. De verfilmde periode is 1963 en 1969-1975.

Naast zwart-wit en kleurenbeelden van de Glashorstschool zijn er ook opnamen van de opening van de Maatjesschool in 1974.
De videoband is gemaakt door Marnix van 't Riet en de tekst werd ingesproken door Geurie Catsburg. De band is voor *f* 20,- verkrijgbaar bij H.M. van Woudenberg, Leidjeskamp 2, Scherpenzeel.

JEUGDHERINNERINGEN VAN EEN OUD-SCHERPENZELER

Bestuursleden van onze vereniging hebben de heer Jan Weenink gevraagd het een en ander op papier te zetten over zijn herinneringen uit de vroegere schooltijd. De heer Weenink is geboren als zoon van het eerste hoofd van de Glashorstschool en is later getrouwd met een onderwijzeres van diezelfde school.

"Mijn geboorteplek is het schoolhuis aan de Glashorsterdijk. Op een mooie, zonnige oktobermiddag (18-10-1907) werd ik daar geboren. Hoe de Glashorsterdijk er toen precies uitzag, weet ik niet meer. Ik meen dat het midden van de weg klinkers waren.

Scherpenzeel, Glashorsterstraat

De foto boven dateert uit de jaren '70/'80

Glashorst

Foto hiernaast dateert van vlak na de oorlog.

Van de woning herinner ik me dat ik 's zaterdags altijd het grint om en achter het huis moest harken. Ook moest ik vaak de vensterluiken dichtdoen of 'aanzetten' (= half gesloten). Dat gebeurde als teken van piëteit en medeleven als er iemand begraven werd. Het kerkhof was aan dezelfde weg gelegen.

Er lag een weiland tussen de beukenhaag van het kerkhof en de afscheiding van de school, de speelplaats. Tegen het kerkhof liep nog een weggetje dat naar het 'langdorp' voerde. Het langdorp was in hoofdzaak een verzameling akkertjes waar verschillende bewoners iets voor zichzelf teelden: een stukje aardappels (eerpels) later nog wat knollen en dergelijke. Ook was er een gedeelte waar hout (gezaagde

bomen) op een stapel lag. Dat behoorde aan Jan Boom, klompenmaker en houthandel aan de Glashorsterdijk.
In de meimaand heb ik daar wel eens eekschillers aan het werk gezien, die het eikenhout van hun schors ontdeden. De schors werd gebundeld en naar leerlooierijen gestuurd, terwijl het overgebleven, mooie, blanke hout eveneens met wilgentenen gebundeld als 'talhout' (= geschild hout) werd verhandeld. Een gezegde is nog "Hij is zo mager als talhout".

Naast ons woonde Arie van Bruggen, een bouwvakker en daarnaast Bart van de Haar die aan de toenmalige gasfabriek werkte en later overleed aan de Spaanse griep. Daar weer naast woonde Marinus Renes, die bij Boom in de klompenmakerij werkte. Weer daarnaast woonde Teus Hartog, vader van de latere smid Jan Hartog. Teus werkte bij Willem Schimmel, die o.a. stalhouder was. Naast Hartog was de klompenmakerij van Jan Boom en daarnaast woonde Gerardus ten Broek, aannemer.

Op de hoek van de Glashorsterdijk en de Dorpsstraat was de bakkerij van J. Hendriks. In die bakkerij was ik als kleuter vóór mijn schooltijd nogal eens te vinden. Ik zie nog hoe één van de bakkersknechten, Aart Bos, zijn voeten en behaarde kuiten in een emmer water afborstelde om er vervolgens mee in de deegtrog te stappen om deeg voor het roggebrood te kneden.

Al de hierboven genoemde woningen bevonden zich, vanuit ons huis komende, links van de weg. Rechts lag de boomgaard van W. Renes , later J. Renes. Tegenover ons huis lag een groentetuin, stonden enkele bedrijfsruimten en later nog een varkensschuur. Verder rechts de hof van Van Dam, met een varkenshok, een koeienstal en een deel, waarop men op bepaalde tijden het graan dorste met de

dorsvlegels. Het was zeker een zwaar karwei zodat ze vaak hun bovenkleren uitdeden. Ik zie de mannen nog voor me in hun lange, blauwe onderbroek.

Van Dam had een getrouwde zoon die 's zaterdags een bodedienst onderhield van Scherpenzeel naar de Utrechtse markt. Het huis van Van Dam stond met de voorkant aan de Dorpsstraat. In het voorhuis had mevrouw Van Dam een klein manufacturenwinkeltje waar ze lappen stof verkocht.

Even terug naar bakker Hendriks. De etalage van hun brood- en banketwinkel bevond zich aan de Dorpsstraatzijde. Het was een voor die tijd fraaie winkel. Het bedrijf is later overgedaan aan bakker Poot en weer later aan Koster. Ik meen te weten dat de situatie nu geheel anders is.

Vanaf de Glashorsterdijk kwam je dus in de Dorpsstraat. Stak je daar de weg over dan stond je voor een zeer net huis, dat bewoond werd door, naar ik me herinner, metselaar-aannemer Frits Kuiper. Staan daar nu flats? Achter dit huisstond nog een andere, kleinere woning en zover ik nog weet bewoond door Berend Valkenburg.

Ik beweeg me nu in de richting van de Holevoet. Eerst kwam links de familie Kluit. Kluit maakte, verkocht en repareerde fietsen. Hij had ook een sigarenwinkel, verkocht drank en was eigenaar van het onder hetzelfde dak gelegen hotel 'De Hertog van Gelre'. Het waren vriendelijke mensen die oude mevrouw en meneer en Kluit. Ze hadden drie knappe dochters en een zoon die een jaar ouder was dan ik en met wie ik vaak 'soldaatje' speelde. Waarom ik dit allemaal schrijf? Ach, misschien hoort dit wel een beetje bij oudere mensen.

Ik heb het nog niet gehad over de Holevoet. Daar was de wagenmakerij van Methorst, de smederij van Arie Berendse met de hoefstal, die nu in het openluchtmuseum in Arnhem staat. Daar tegenover stond het grote huis van de familie Valkenburg (Jan Jakob) met een winkel, een huis en daarachter een grote schuur, waarin als ik het wel heb de firma C & S Valkenburg haar bedrijf begon. Als kind kende ik alle bewoners van dat huis, dat op de hoek grensde aan de Holevoet en een mooie tuin met een fraai prieeltje had.

Dit waren de herinneringen uit mijn vroege jeugd in Scherpenzeel."

Jan Weenink, Ermelo

HUISSLACHTING

Het verzoek van de heer Boutkan in ons vorige nummer om eens wat te schrijven over het slachten uit vroeger tijden, heeft mevrouw Leeuwdrent-van den Dikkenberg in de pen doen klimmen. Het verhaal van mevrouw Leeuwdrent, van geboorte geen echte Scherpenzeelse, speelt zich af op de "Bovenste Ruwe Hofstede" in Overberg, gemeente Amerongen.

"Het was vroeger onder de boeren de gewoonte om in november, de slachtmaand, een varken te laten slachten. Jan Grootveld uit De Groep was onze huisslachter. Eerst moest het slachtvarken aangegeven worden op het gemeentehuis in de gemeente waar men woonde. Dit kostte toentertijd *f*15,-.

Het varken werd een tijdlang, tot het geslacht kon worden, apart in een hok gezet om gemest te worden met extra voer en ondermelk (= afgetapte, zure melk.). Als het voldoende gewicht had, werd het voor de boer tijd om naar de

'keujeslachter' te gaan om te vragen wanneer deze tijd had. De maand november was namelijk voor de slachter een drukke tijd. Iedereen wilde namelijk zo gauw mogelijk voor de wintervoorraad 'vlees in de kuip'.
Er werd een datum afgesproken en al vroeg in de morgen moest de fornuispot met takkenbossen goed opgestookt worden om het water heet te koken. De slachter kwam op zijn fiets met zijn slachtspullen: messen, een schraper, een tangetje en een soort pistool. De spullen had hij allemaal in een juten zak. In die tijd van het jaar kan het behoorlijk koud zijn. Om ervoor te zorgen dat zijn neus niet zou bevriezen, rookte Jan een dikke sigaar.

Het varken werd uit het hok gehaald met een touw aan de achterpoot, zodat het er niet vandoor kon gaan. Het ging tekeer als een 'mager' varken – schreeuwen en gillen. De slachter doodde het dier met het pistool, daar was ik niet graag bij. Het beest werd dan naar het straatje tussen huis en bakhuis gesleept. Daar stak de slachter het dier met een lang mes in de keel om het bloed eruit te laten lopen.
Ketels kokend water werden dan aangedragen en over de 'keu' gegoten. De slachter begon bij de kop met een soort huls het haar eraf te schrapen. De snor van de slachter parelde van de druppeltjes water van de wasem. Was het beest helemaal schoon en mooi glad dan werd de buik opengesneden, de darmen eruit gehaald en de waterblaas, die later na droging werd opgeblazen. Over dit laatste moet nog een spreuk of gezegde zijn. Wie weet die nog?

Na dit karwei werd de leer gehaald en het varken erop gelegd, de achterpoten vastgebonden. De leer met het varken hangend op de kop werd dan tegen de muur gezet. Het varken moest besterven – koud en stijf worden.

's Avonds kwamen de buren 'vetprijzen' – zien of het varken goed dik spek had en goed in het vet zat. Voor het donker werd, werd het varken binnen op 'de geut' gezet – voor het geval dat ...!

De volgende dag werd het varken afgehaald, maar eerst nadat de keurmeester was geweest om het varken te keuren. Hij sneed dan in de nieren en lever, longen en het hart werden gecontroleerd. Als teken van goedkeuring kreeg het varken overal blauwpaarse stempels. Het was altijd weer een hele geruststelling als alles in orde was.

Voor de gezinsleden was er nu werk aan de winkel. Er werd een wasplank op een stevige tafel gelegd om de stukken vlees en botten door te hakken of te zagen. De zijden spek werden eraf gesneden en in de pekel gezet. De hiepsen (dijbeen) en de pootjes waren geschikt voor de erwtensoep. De kop werd gekookt om er hoofdkaas van te maken. De gekookte brij werd in schaaltjes gedaan en met of zonder azijn in de kelder gezet om te stijven. Het diende als broodbeleg (soort zure zult). Er werd ook balkenbrij gemaakt: het vleesnat werd in een grote pan met rogge- of tarwemeel geroerd tot een dikke brij. Dit werd ook in de kelder gezet om later in plakken in de koekenpan te bakken in olie en met suiker erop als broodbeleg te gebruiken. Wat was men, zeker in de eerste weken na de slacht, gelukkig met zoveel lekker 'gesluns'.
De darmen werden schoon geschraapt met de botte kant van een aardappelschilmesje, daarna gekeerd en een nacht in zout water gezet. Met een vleesmolen werd de 'met' gedraaid voor de worst. In een tobbe werd het met de hand door elkaar geroerd en met zout, peper en kruidnagelen op smaak gebracht. Aan de worstmolen werd een pijpje gedaan, waarover men een darm schoof. De 'met' werd zo in de darm

gedraaid om er kleine en grote metworsten van te maken. Met katoenen draadjes werden de einden dichtgeknoopt.
In de wintertijd werd vaak zware kost gegeten: boerenkool en hutspot met worst en spek. Een zware gietijzeren pan werd op het fornuis gezet, liever gezegd erin, want een paar ringen werden er dan uitgewipt. Spek en worst werden goed gaar gekookt en later met de boerenkool of hutspot flink door elkaar gestampt.

Gewoonte was het om een 'hutspot' bij familie en buren te brengen. Op een bord werden dan mooie stukjes vlees gelegd en een worstje er omheen. Geknoopt In een theedoek werd het dan bij familie en buren gebracht. Er werd wel eens meer weggebracht dan eigenlijk de bedoeling was, dat was een klein geheim.
De reuzel (= vet) werd uitgebraden tot kaantjes, die dan wel als broodbeleg dienden. De mooie stukken vlees werden voor een deel gebraden en onder vet in een Keulse pot in de kelder bewaard. De hammen en de zijden spek moesten eerst boven een grote, oude pan met zaagsel gerookt worden in het rookhok, waar ook de worsten goed werden doorgerookt. Men hing ze daarna op zolder naast de schoorsteen om verder te drogen.

In de vijftiger jaren kwam het wecken van het vlees in zwang. De stukken vlees werden in de weckfles gedaan, een half uur in de weckketel gekookt. Het was een heel werk en o wee als ze weer opengingen. Het varken wordt nu in deze tijd bij een slager geslacht en wordt kant en klaar thuis bezorgd. Men hoeft alles nu alleen nog maar in diepvrieszakjes te verpakken voor de diepvriezer.

Mevr. J. Leeuwdrent-van den Dikkenberg

MARKTSTRAAT BEGIN JAREN VIJFTIG

Op de foto beneden ziet u v.l.n.r. gezinsleden van de familie Osnabrugge: Lenie en op de vensterbank Adrie en Piet. Op de foto op de voorpagina ziet u Miep voor en Beppie op de slee.

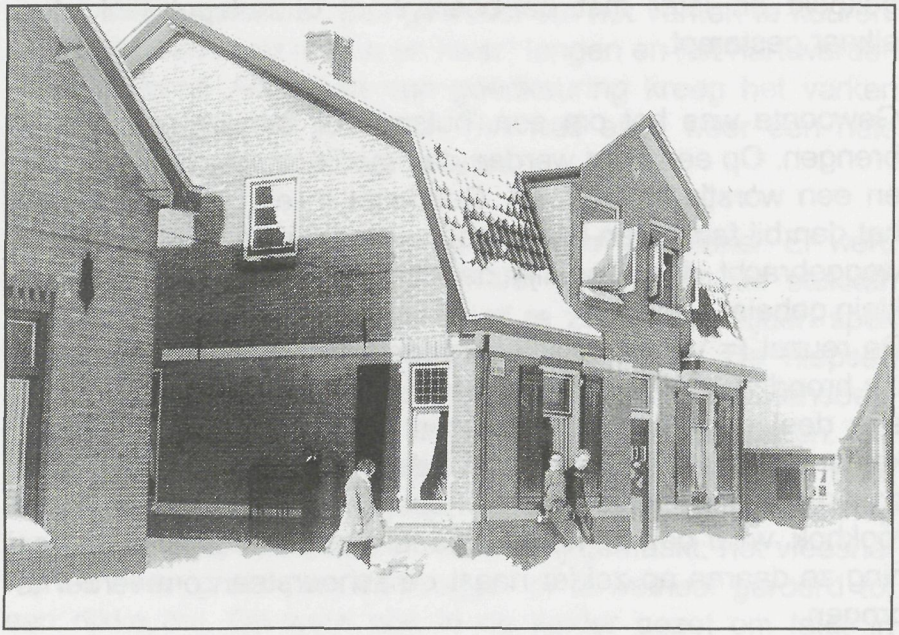

De bewoners van de Marktstraat in de jaren vijftig:

komende vanuit de Dorpsstraat passeren we rechts eerst de Ned.Herv. Kerk met Plein met in de kosterswoning de fam. Cees van Ede en ernaast mevr. Boom met zoon Bart, een smal gangetje scheidde hem van zijn klompenmakerij, op het terreintje ernaast had hij zijn bomenvoorraad liggen.
Vervolgens stond er het brandspuitenhuisje, later vernieuwd en nu Time Out, dan de woning van de brandstoffenhandelaar Cees

Valkenburg(gesloopt 1997) en waar nu cafetaria "De Pitstop" is woonde het gezin van de metselaar-aannemer Piet Osnabrugge met daarnaast Bart van de Haar met het gezin van zijn zoon Jan, eveneens metselaar-aannemer, vervolgens een ijzeren hek met de woning van Marinus van Elst.
Weer een gangetje van ongeveer 1 meter en dan een dubbel woonhuis waar links Kee en Driek Hazeleger woonden en rechts mevr. van Manen met haar zonen Cor en Rien.
Het armenblok (gesloopt in 1960) dat daaraan grensde, werd bewoond door Gerrit Hartog, Jobje Vlaanderen met zijn moeder, familie van Bruggen en Geurt van Kampen, vervolgens een laag huisje, waarin Jan Veer met zijn vrouw woonden.
Tussen Marktzicht en dit huisje lag een pad (het Diekje) dat liep naar de kleuterschool met gymlokaal en aansloot op het Homoetsdijkje en de Middenweg (huidige Lindenlaan).

Keren we nu terug naar de Dorpsstraat komen we links langs hotel "De Prins" met het gezin van Gerrit van Ekris.
Dan de garage van Dirk van Ekris (BMW) met daarachter het melklokaal van Job Vonk en Dirk Vlaanderen, vervolgens 2 blokken van 3 woningen waarin toen in het eerste de gezinnen van Teus van Rootselaar, Driekus Rustenhoven en Willem Vlaanderen woonden; in het tweede de gezinnen van Job Wassink, Gerrit Veldhuizen en Cees van Wijk.
Dan de woning van familie Evert van Kampen met daarnaast het huis van Nolletje Vermeulen.
Vervolgens een smal gangetje en een blok van 3 winkel/woningen met eerst de familie Koudijs, waarvan zoon Geert een schoenenwinkel had met er achter een schoenmakerswerkplaats, in de middenwoning woonde de familie Hop en op de hoek was de winkel van Rein van Elst, dan de weg naar het Mussennest met ernaast de Eierhal.

Jan Osnabrugge.

MARKTSTRAAT - Kadastrale Atlas 1832

Eigenaren van de Sectie D nrs 469 t/m 498 in de Krommehoek of Kerkstraat of Marktstraat waren:

Westzijde:

469/470	Diaconie
471/472	Jan Steenbeek, landbouwer
473/474	Albertus Sterk, bakker
475/476	Willem Vonk, kuiper
477/478	Wed. Wilhelmus van Wolfswinkel, landbouwster
479/480	Jan Willemse Osnabrugge, landbouwer
481/482	Erven Dirk Overeem, zonder beroep
483/484	Diaconie
485/486	Barend van Dijk en Cons, dagloner
487/488	Hermanus Helders, kleermaker
489/490	Jan Jansen van Schaik, landbouwer
491/492	Jan Gerritsen van Voskuilen, dagloner
493/494	Wed. Hendrik Bloemheuvel, spinster
495/496	Roelof van Ginkel, landbouwer
497	Kerkhof
498	Kerk

Oostzijde:

439	Gijsbert Gerrit Sterk, wolkammer
440	Petrus Johannes van Namen, Heer van S'zeel
441	Gijsbert van de Woerdt, tapper
442/443	Geertje van Willer, rentenierster
444/445	Willem Budding, kleermaker
446/447	Diaconie
448/449	Wed. Willem Renes, arbeidster
450/451	David van Dijk, wagenmaker
463	Petrus Johannes van Namen

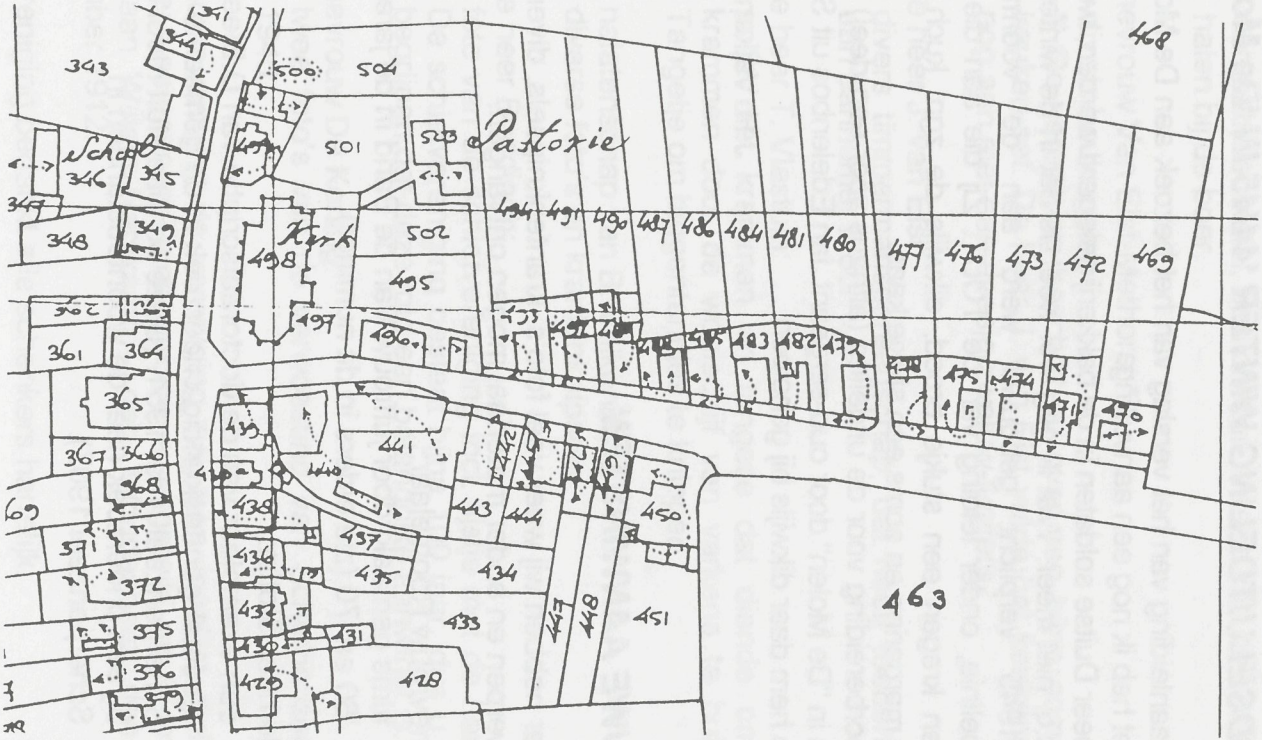
Pastorie
Kerk
School
463

VOEDSELUITDELING WINTER '44/45 IN 'De Molen'

Naar aanleiding van het verslag van het bezoek aan De Molen's Banket heb ik nog een aanvulling.
Wanneer Duitse soldaten in de bakkerij gelegerd werden, weet ik niet, c.q. niet meer. Wat ik nog wel weet, is dat in de winter van 1944/1945 verplicht gebouwd werd aan de voormalige Grebbelinie, onder leiding van de TODT. Zij die aan die linie werkten kregen een stukje brood, dikwijls de zgn. kuch, een stukje margarine en soms een stukje kaas.
De voorbereiding voor de uitdeling (althans voor een deel) vond plaats in "De Molen" door oud-sergeant Jan Edelenbos uit Soest. Ik heb hem daar dikwijls bij geholpen.

J.H. Valkenburg.

NIEUWE AANWINSTEN

Dit jaar hebben wij weer veel foto's, krantenknipsels, diverse voorwerpen en ander materiaal mogen ontvangen.

Van mevrouw Rootselaar:

films gemaakt door juffrouw Van de Band in de jaren '60 en '70 (zie elders in dit nummer).

Van de heer Stotijn:

een exemplaar van de doctoraalscriptie van D.Blees 'Sociaal-geneeskundig onderzoek in de gemeente Scherpenzeel', mei 1951. (Deze scriptie sluit mooi aan bij een onderzoek naar de woontoestanden in Scherpenzeel 1907).

Van de heer Bakker:*)

een petroleumstel, een oliekan en een kan om melk te halen bij de boer.

Van mevrouw Van Elst-Methorst:*)

divers keukengerei.

*) De vereniging beschikt nu over een bijna complete keuken-set. De heer J. van Elst vulde het keukengerei nog aan met een doosje zwaluw-lucifers.

Van de heer J. van Elst:

divers timmermansgereedschap, dat heeft toebehoord aan aannemer Floor.

Van de heer T. Vlastuin:

potje met krammen en tangetje dat diende om de krammen door de woelschijf van varkens te buigen. Tangetje om biggentandjes te knippen.

Uit de nalatenschap van B. Valkenburg:

diverse foto's en krantenknipsels.

Van de heer Buddingh:

foto van de schietvereniging incl. lijstje met de namen. De schietvereniging bestaat bijna 100 jaar, dus u kunt begrijpen dat deze foto een belangrijke aanwinst is.

Van mevrouw De Koning:

twee foto's van de verwoesting van Scherpenzeel in 1940.

Bovendien ontving de vereniging nog een ingelijst diploma van de Algemeenen Tuinbouwcursus, uitgereikt op 17 maart 1932 aan Willem Harskamp – geb. Woudenberg, den 1e november 1912.

De vereniging bedankt alle schenkers hartelijk.

NIEUWE LEDEN 1998 (in alfabetische volgorde)

Scherpenzeel:

De heer J. Appeldoorn
Mevrouw M. Boonzaayer-Osnabrugge
Mevrouw J. van de Brink-Roedema
Hr. & mw. H. Brons
Hr. & mw. P. de Boed
Hr. & mw. H.A.M Dekker
De heer J. van Dijk
Mevrouw M. Donker
Hr. & mw. J. Dorrestijn
Hr. & mw. J. van de Fliert
De heer T.A. Gaasbeek
Mevrouw A.C. van Garderen
De heer B. van Gelder
De heer J. van Ginkel
Hr. & mw. J.C. van Ginkel
Mevrouw M. Gotink
Hr. & mw. N.W.A. Hemmes
Hr. & mw. H.J. van der Hoeff
Hr. & mw. Th. van der Hoeff
De heer E. Hofmann
Hr. & mw. W. Klumpenaar
Hr. & mw. M. de Koning
Mevrouw M. de Kruiff-Willems
De heer G. Leeuwdrent
Hr. & mw. G. Leeuwdrent
Hr. & mw. A. Liefting
Hr. & mw. H.W.A. Maat
De heer D.J. van Ommeren
De heer B. Oostenbrink
Hr. & mw. E. van 't Ooster
De heer P. den Ouden
Mevrouw F. van de Peut
Mevrouw L. van de Pol-Methorst
Hr. & mw. G. du Pree
Hr. & mw. H.C. van Rinsum
Hr. & mw. D. de Rooij
Mevrouw L. van Schaik-Hooyer
Hr. & mw. J. Smit
Hr. & mw. J. A. van Snippenberg
Hr. & mw. E. Unkel
De heer R. van de Vate
Hr. & mw. C. H. Veenvliet
De heer P. Veer
De heer H. Veldhuizen
De heer G.J. Vermeer
De heer J.C.Vlastuin
De heer A. Voogt
Mevrouw N.E. van Voorst
De heer W.G. van Voorthuizen
Mevrouw B. Wallert-Floor
De heer A.W. van Wessel
Hr. & mw. J.T. Westeneng
Hr. & mw. H.A. Zwanenburg
Hr. & mw. N. van Zwetselaar

Renswoude:

Mevrouw B. van de Haar-Osnabrugge

Woudenberg:

Mevrouw N. van Egdom
De heer F. de Graaf
De heer W. Schipper
Hr. & mw. G. Wolswinkel

Van elders:
Mevrouw L.Kooy Osnabrugge te Lunteren; de heer W. Methorst te Baarn; mevr. G. Pekelsma-van Elst; mevrouw H. Pronk te Veenendaal; de heer R. Rotte te Barneveld; de heer A. Valkenburg te Veenendaal; de heer A.J. Westra Hoekzema te Sassenheim; mevrouw G. Wolswinkel-Berendsen te Leusden.

SCHERPENZEEL CRIMINEEL (3)

VI. De moord op Passier Abrahams (1639)

De Achterstraat (nu Vlieterweg/Molenweg) is tot 1960 de grens geweest tussen Woudenberg en Scherpenzeel. De weg zelf lag op Woudenbergs grondgebied, de noordkant van de weg vormde de grens. Dat dit tot vreemde consequenties kan leiden blijkt uit het volgende verhaal.
Op 7 juli 1639 krijgen Passier Abrahams en Willem Gijsbersz ruzie voor de deur van de herberg van Hendrick Abelen aan de Achterstraat. De ruzie loopt zo hoog op dat Passier door Willem wordt doodgestoken. Het lichaam valt aan de noordzijde van de weg, juist op Scherpenzeels grondgebied. Passier woont zelf aan de Achterstraat. Daarom wordt zijn lichaam bij zijn vrouw in huis gebracht. De volgende dag arriveren de schout en schepenen van Woudenberg om een onderzoek in te stellen. Zij horen dat de moord eigenlijk op Scherpenzeels grondgebied heeft plaatsgevonden. Met weinig gevoel voor de situatie van de jonge weduwe wordt het lijk het huis weer uitgedragen en op dezelfde plaats teruggelegd. De Scherpenzeelse chirurgijn Steven Bheem wordt ingeschakeld om lijkschouwing te doen. Dan pas wordt het lichaam vrijgegeven en kan het weer teruggebracht worden naar huis.
Er volgt een moeilijke tijd voor de weduwe. Zij is namelijk hoogzwanger. Een maand later, op 10 augustus 1639, wordt haar dochtertje Naetje gedoopt in de Grote Kerk.

Recht. Arch. 10 nrs. 11 en 15; 31-05-1640.

VII. De kam (1640)

Over wat voor soort kam dit verhaaltje gaat is niet duidelijk. Wel dat Jan Hendricksz Bids hem kwijt is. Voor zover hij weet, heeft hij hem uitgeleend aan Wouter Hendricksz.
Nu Wouter onlangs is overleden wil Jan de kam terug. In plaats van die gewoon te vragen verspreidt hij allerlei roddels in het dorp alsof de kam gestolen is. Neeltje Jans, de weduwe van Wouter, komt er achter en daagt hem voor het gerecht wegens laster. Jan moet bewijzen dat Wouter zaliger zijn kam heeft geleend. Als hij dat kan zal zij de kam vergoeden. Als hij dat niet kan houdt zij hem voor een 'achterclapper en faemrover'. Zij zou de schande die Jan daarmee op zich laadt nog voor geen honderd gulden willen overnemen.

Jan treuzelt met het bewijs. Als hij niets inlevert, dreigt het gerecht, dan zal hij in het ongelijk worden gesteld. Men doet nog een poging om de zaak in der minne te schikken. Als Jan niet wil meewerken kan het gerecht niet anders dan hem veroordelen wegens laster.

Recht. Arch. 2: 99vo; 18-05-1640. 101,102vo; 13-07-1640. 104vo,106;16-11-1640. 108; 07-12-1640.

VIII. Een uitweg op de Steeg (1642)

Sander Huibertsz van Wolfswinckel heeft het huis op de hoek van de Herenstraat (Dorpsstraat) en de Steeg (Burg. Royaardslaan) gekocht van Willem Cornelisz Coomen. Op zichzelf niets bijzonders ware het niet dat Sander besluit zijn uitweg te veranderen en uit te laten komen op de Steeg. De Steeg loopt van Huize Scherpenzeel naar de Herenstraat en is eigendom van Hendrick van Westerholt, de Heer van Scherpenzeel. Niemand mag daar zonder toestemming gebruik van maken. Maar Sander gaat nog verder. Hij heeft de vensters en het kelderraam

aan de Steegkant dusdanig veranderd dat zij nu opengezet kunnen worden. Dit tot last van passerende rijtuigen en tot grote ergernis van Hendrick van Westerholt. Als Heer van Scherpenzeel geeft hij het gerecht opdracht om Sander te gelasten de uitweg met kettingen dicht te maken en de ramen weer in de oude staat terug te brengen. Hendrick heeft nog meer ontdekt. Sander laat het regenwater vanaf zijn dak zomaar op de Steeg vallen! Hij krijgt de opdracht een goot te maken en het water in een bak of ton op te vangen.
De schout en de vier schepenen gaan eens een kijkje nemen. De aanklacht klopt en Sander moet aan zijn opdrachten voldoen. Zo niet dan zal hij de vensters moeten dichtmetselen.
Als zij een jaar later nog eens gaan kijken is er niets veranderd. Sander moet nu maatregelen nemen anders riskeert hij een boete van 40 herenponden. Hij krijgt het wel voor elkaar dat hij de vensters niet hoeft te veranderen als hij belooft ze nooit open te doen. Als tegenprestatie moet hij een 'rosenobel' aan Hendrick van Westerholt betalen. (Een rozenobel is de Nederlandse naam voor een Engelse gouden ryal, een goudstuk dat tot 1625 werd geslagen).
Geurt Jansz, de brouwer, krijgt met een zelfde geval te maken. Hij woont ook aan de Steeg en heeft tussen zijn erf en de weg een planken schutting gemaakt. In die schutting zitten drie hekken waardoor hij op de Steeg kan komen. Op last van het gerecht moet hij de hekken weer veranderen in een schutting. Geurt ziet dat zijn buurman Sander niets verandert en besluit zelf ook niets te doen. Hij wordt een jaar later ook gemaand om de opdracht uit te voeren anders krijgt hij een boete van 20 herenponden.

Recht. Arch. 1: 96; 28-03-1642. 99vo; 28-03-1643.
2: 137,137vo; 28-03-1642. 142vo,143;06-06-1642.
156vo-158vo,161vo;20-02-1643.
162,163,165; 27-02-1643. 165vo,166vo; 06-03-1643.

INHOUD

Van de bestuurstafel....3
Uitnodiging jaarvergadering....5
Herdenkingsboek 100 jaar Chr. Onderwijs in S'zeel....6
Video "Een stukje 100 jaar"....6
Jeugdherinneringen van een oud-Scherpenzeler....7
Huisslachting....12
Marktstraat begin jaren vijftig....16
Marktstraat – Kadastrale Atlas 1832....18
Voedseluitdeling winter '44/45 in "De Molen"....20
Nieuwe aanwinsten....22
Nieuwe leden 1998....22
Scherpenzeel crimineel (3)....23

De kopij voor het volgende nummer dient uiterlijk **zaterdag 13 februari1999** bij één van de redactie-leden te zijn ingeleverd.

✂ ✂ ✂

Ondergetekende, dhr/ mevr.: _____

Straat en huisnummer: _____

Postcode + woonplaats: _____

geeft zich op als lid van de Vereniging "Oud-Scherpenzeel" tegen een contributie van / 20,- per jaar.

Handtekening:

Plein 1940 Foto: H.J. van der Hoeff

Bestuur en redactie wensen u een voorspoedig 1999

We zijn net zo thuis in de buurt als u

De Rabobank is een bank met een idee. Het idee dat je samen sterk bent. De Rabobank heeft als geen ander een traditie van samenwerken en bouwen aan relaties. Het is een bank vàn mensen vóór mensen. Dat merkt u al snel in het persoonlijke contact. Elke Rabobank staat midden in de samenleving. Daarom zijn we vaak betrokken bij activiteiten in het bedrijfsleven, verenigingen en scholen. We weten wat er leeft, ook als het niet om bankzaken gaat. Kortom, we zijn een bank die net zo thuis is in de buurt als u.

Rabobank

Maarn - Renswoude - Scherpenzeel - Woudenberg